

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 7
SEPTEMBER
1920

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV
BRODERIER & KONSTVÄVNADER
 MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN
 RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR
 ATELIER FÖR GOBELINLAGNING

A/B NORDISKA KOMPANIET
 THYRA GRAFSTRÖM / STOCKHOLM

COLLAN-OLJAN

världens förnämsta läderpre-
 servativ, gör skodonen *absolut*
 vattentäta och minst dubbelt
 varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
 T. OLSEN, Stockholm

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
 75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN
 LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
 183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker,
 hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
 Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hovleverantör

Boks 4 29 FREDSGATAN 3 :-: STOCKHOLM N. Y. 50 48

Sveriges äldsta, största och bäst
 renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylleklän-
 ningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis* och
franco.

Telefon
 539
 Malmö

Perslow's

SIDEN- &
 MANFAKTUR-
 AFFÄR

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VII

SEPTEMBER 1920

HÄFTE 7

Internationella rösträttsalliansens 8:de kongress.

Det stora bebådade mötet mellan de olika nationernas kvinnor har ägt rum. För första gången efter de som det tycktes ändlöst långa krigsåren samlades i Genève den 6—12 juni Internationella kvinnorösträttsalliansens delegerade till överläggningar och beslut.

Vilka år lågo inte emellan denna kongress och den sist föregående, i Budapest 1913! Hur sorgglöst glatt kom man inte då tillsammans, hur enkelt självfallet var det ej att kvinnorna från alla världens kanter möttes för att ännu närmare och innerligare enas i internationell samhörighetskänsla och internationellt samarbete. I den underbara glansen och skönheten av Donaustadens glada liv var det också som smälte motsatser och svårigheter bort, och framtiden bredde sig som en ljus väg, där mänskorna i god önskan att förstå varandra slöto syskonkedja i samfälld strävan för vad gott var.

Knappast mera än ett år efter och banden voro slitna; fjärmade från varandra, — ordet vill knappast fram — i fiendskap skilda åt voro de, som nyss mötts.

År gick efter år i blodyrsel och förgörande strid, och klyftan vidgades mer och mer. Ty kvinnorna, kanske rättare sagt det stora flertalet av kvinnorna, kände sig framför allt som s i t t lands kvin-

nor. Världsborgarskapstanken levde icke genom de årens överhettade extas och oerhörda självoffringlust.

Äntligen slöts vad man kallade "fred". Och kort efter gick budet ut att nu skulle kvinnorna mötas igen. Den förspridda rösträttsalliansen skulle mönstra sina ledare, och de skulle åter stå ansikte mot ansikte med varandra, som under sex långa år blivit mera skilda åt än om de bott på olika världsklot.

Med något av en åskfylld atmosfärs oroande tryck lurade detta sakförhållande bakom den under ordinarie former sammankallade kongressen.

Genève låg i festskrud, sådan den själv och en god försyn består den. En strålande junidags blåa himmel, fördjupad till intensivaste azur i sjöns speglade yta, Savoyerbergens kedjor i dunklare blå ton med violetta stråk i ring omkring, och bakom dem och över, en drömsyn i ett hastigt förbiilande ögonblick — icke att hålla fast och knappast att tro på sekunden efter — Mont Blancs vita ismassiv i gnistrande prakt mot skyn.

Sådan presenterade sig kongresstaden vid ankomsten för våra blickar, och lika underbart skönt smyckade den sig i sol och skiftande färgspel dag för dag under hela kongressveckan.

I kongresslokalen, det stora M a i s o n

Communale de Plainpalais, var det ett rörligt liv. Här samlades nu representanterna för de olika länderna, alla de till alliansen anslutna, på ett undantag när — det var Belgien som saknades —, och utöver dessa tjugofem länder ett tiotal till, vilkas företrädare bildade ett nytt och särdeles intressant inslag, då det var dels unga, nyuppståndna riket som exempelvis Krim, Lettland, Litauen, Polen och Ukraina, dels Österns länder, Indien och Japan, som här för första gången togo plats på Internationella kvinnoalliansens kongress.

Den svenska delegationen var fulltalligt företrädd, med sina tolv medlemmar: fru Gurli Hertzman-Ericson, fröknarna Signe Jacobsson, Ellen Kleman, fru Gerda Lindblom, jur. kand. Elisabeth Nilsson, dr. Gulli Petrini, ävenledes svenska regeringens officiella representant, fru Rut Randall-Edström, dr Hanna Rydh, fröken Ester Röhl, dr Naima Sahlbom, jur. kand. Anna Wicksell och fru Ester Åkesson-Beskow, samt ytterligare tre suppleanter: fröknarna Vera Fridner, Greta Hjorth och Ester Nilsson.

Och så bänkades här i samma rum fransyskor och tyskor, engelskor och hinduiskor, österrikiskor och serbiskor, rumäniskor och bulgariskor, ungerskor och tjeckoslovakiskor och ännu många andra i brokig blandning, och de många ländernas flaggor, bland dem de helt nya, lyste sida vid sida i bänkradernas långa led. Men vad som än må ha känts, innerst och individuellt på sina håll, det första mötet av de så länge skilda, liksom i övrigt hela kongressen, fick ingen färg av den stämning, som legat bakom. In-

ternationalismens förpliktande idé gick dock av med seger. Den mörka punkten var Belgiens frånvaro — men om det nämner Hertha i annat sammanhang.

I ordförandestolen satt mrs Chapman Catt som förr, kanske åldrad, säkert mindre intensivt med än hon, intensitetens personifierade idé som jag förr velat beteckna henne, vant oss vid att känna henne. Också hade hon kommit till Genève med det fasta beslutet att nu lämna ifrån sig ordförandeklubban, som så auktoritativt och säkert i aderton år skötts av henens vana hand. Men det man en gång givit sin själ släpper en inte så lätt, och lika så visst som det var en enhetligt stark önskan inom hela kongressen att få behålla alliansens så gott som oersättliga president, lika visst var det att mrs Catt, kanske rent mot sin egen vilja, revs med av det hjärteintresse som rösträttens sak är för henne och inom kort låg i, om jag så får uttrycka mig, med den betvingande vilja och kraft vi känna sen förr och vilken så omedelbart elektriserande alltid återverkat på våra stora rösträttskongresser.

Hon gav också efter för mängden av påtryckningar, och kongressen fick hennes löfte att stå kvar som alliansens främsta ledare till nästa sammankomst om två år, i Paris — fransyskorna ha framfört inbjudan dit, för utsatt att de då ännu inte erhållit sin rösträtt. Man undrar inte på om de hoppas att det inte ska bli något av med deras kongress! Och om så händer, är det Rumänien som rycker fram med en inbjudning till Bukarest.

I övrigt undergick styrelsen en del förändringar. Alliansens gamla värde-

rade skattmästare mrs Stanton Coit, liksom mrs Garrett Fawcett, alliansens mångåriga 1:sta vice ordförande, hade anmält sitt beslut att avgå, och därtill var intet att göra, de hade länge nog satt till sina krafter i rösträttsakens tjänst. Men även Annie Furuhjelm och vår egen medlem i styrelsen, Signe Bergman, voro obevekliga i sitt beslut att gå, liksom Frau Marie Stritt, Tyskland. Bland de nyinvalda blev dock Sverige fortfarande representerat genom fru Wicksell, Italien, nyinträdande, genom dr Ancona, Schweiz likaså genom M:me Girardet-Vielle, Tyskland genom Frau Adèle Schreiber-Krieger, vid sidan av Frau Lindemann, som alltjämt kvarstår i styrelsen.

Kongressens stora förhandlingsfråga denna gång var alliansens vara eller icke vara. Tidshändelsernas stormflod hade ju, mer och mindre oväntat och hastigt, kastat rösträttens gåva kvinnorna i händerna. I tjuguen länder, stora och små, gamla riken och nyskapade republiker, hade kvinnorna sedan Budapestkongressen kommit fram till erkänd medborgarställning. Skulle alliansen nu fortbestå med alla dessa fria länder inom sin kontingent?

Diskussionen var lång och ingående, beslutet blev alliansens fortbestånd men med vidgat program och ett särskiljande av arbetet för de rösträttsägande länderna och de ännu icke fria. Ett program antogs, vari linjer drogos upp för de allmänna likställighetsfordringar och rättigheter för vilka alliansen skall arbeta vid sidan av rösträttskravet för de icke rösträttsägande. Ett mycket omdebatterat beslut var resolutionen om en art

samarbete med Nationernas förbund, på så sätt att detta skulle ombedjas sammankalla kvinnokonferenser, samtidigt med och på samma plats som förbundets och bekostade av detta, vilka skulle bestå av medlemmar av de stora internationella kvinnosammanslutningar som ha kvinnorösträtten, kvinnorättssträvanden i allmänhet, förbudsfrågan, vita slavhandels avskaffande m. m. d. på sina program.

Med dessa beslut har alliansen slagit in på en ny väg, ett upptagande av arbetsuppgifter som tidigare sköts av de speciella kvinnoorganisationerna i de respektive länderna. I själva verket dubblar den även härigenom International Council of Women's program.

Det speciellt nya draget i kongressens yttre fysiologi var Orientens kvinnor. I sina fantasifulla, rika dräkter skredo de drottninglikt och dock på sitt egna sätt mjukt glidande mellan grupperna av modernt klädda kvinnor, sagolika uppenbarelser liksom kringsvepta av sitt fjärran hemlands hemlighetsfullhet. Bland dem Sarojini Naidu, diktarinna och den inspirerade talarinnan, välbekant för oss svenskor från sitt besök i Sverige denna vinter. Där var också den unga Mithibai Tata, som studerar juridik i England, hennes mor, Herabai Tata, vars mörka ansikte tecknar sig i stränga linjer under "saarins" mjuka flik, Dharamsi Ached med sin djärva örnprofil, Hansa Mehta, blomlikt ljuv i sin människenskimmrande dräkt. Åter en annan typ än hinduiskorna står japanskan, mrs Gauntlet — gift med en engelsman —, där i sin kimono, med intelligenslysande ögon och det käckt burna glada gossan-

siktet, och bredvid henne Michi Kawai, också hon i den traditionella japanska dräkten. Samtliga trädde de alla på det stora kvällsmötet, då Österns kvinnor örelse utgjorde det sensationella programmet, upp som betydande bärare av sina hemlands egenartade kultur och hävdade med lugn värdighet sin plats bland västerlandets kvinnor.

En av de andra stora kvällsmötenas attraktioner var när sju kvinnliga parlaments- och riksdagsledamöter från olika länder talade om sina erfarenheter i det politiska livet. Där var tyskan Thekla Kaupmann, österrikiskan Adelheid Popp, Finlands och Danmarks Annie Furu-hjelm och Elna Munch, Helen Ring Robinson från Amerikas väster, Colorado, och till sist lady Astor, det engelska par-

lamentets enda kvinnliga ledamot, som mottogs med intensiva handklappningar.

Kongressens fyllda arbetsvecka gav dock rum även för sällskaplig samvaro och festligheter, av vilka här måste särskilt nämnas staden Genève's garden-party i Palais Eynard, där ordföranden i stadsfullmäktige officiellt uttalade sin glädje över att se den kvinnliga rösträttsalliansen samlad till kongress i Genève. Vågar man hoppas att hans hälsningsord, "mina damer och herrar, medborgare och medborgar i n o r", båda något reellt gott för schweiziskorna, att de äro en växel på politiskt medborgarskap, som av förbundsparlamentet och de enskilda kantonerna snart inlöses?

ELLEN KLEMAN.

Tjänstefolksfrågan i Tyskland.

Upphävandet av tjänstehjonsstadgan, som följde med revolutionen, var i så måtto berättigad som stadgan var 100 år gammal och ingalunda motsvarade nutida fordringar. Men den var dock ett band som, isynnerhet för lantbrukarna, var av den vitalaste betydelse. Följden av upphävandet blev också ödesdiger, isynnerhet som tiden var orolig och massor av tjänstefolk lämnade tjänsten ofta nog blott av äventyrlust och för att öka antalet av "löst folk", vilket gjorde förhållandet inom landet svårare än någonsin.

Sedan dess har flitigt arbetats på nya former för förhållandet mellan husbond och tjänstefolk. Husmödrarna bilda sam-

manslutningar, men därvid klagas mycket över att de ej göra det så fulltaligt och med så mycket intresse som saken fordrar. Dock må man därvid besinna att det stora flertalet för tillfället hjälper sig utan jungfru avvaktande bättre tider, och då ha de så fullt upp att göra i sitt hus att de ofta ej hinna ta reda på vad som sker i yttervärlden.

Tjänstefolket representeras av två föreningar, Riksföreningen och Centralföreningen. En del städer ha antagit dessa föreningars förslag, och de äga på dessa orter alltså laga giltighet. De viktigaste frågor som av föreningarna bearbetats äro de tre om arbetstid, fritid och lön. I den sista ha båda enats om en lön på 35

—130 kr. i månaden alltefter duglighet och erfarenhet. Riksföreningen, som står längst åt höger, önskar härvid en daglig arbetstid av 12 timmar med 2 timmars paus för måltider och extrabetalning för övertidsarbete. Som berättigad fritid fordrar den en eftermiddag i veckan, två fria kvällar och varannan söndagseftermiddag samt om sommaren var sjätte, om vintern var åttonde söndag alldeles fri.

Centralföreningen vill ha 9 timmars daglig arbetstid, 3 timmars måltidspaus och för överarbete 1—2 kr. i timmen. Som fritid önskas varje kväll till kl. ½11, två eftermiddagar i veckan, varannan söndag efter kl. 2 och var fjärde vecka en hel söndag. Om sommaren önskas så många veckors ferier som man är år i tjänsten.

Föreningarna ha utarbetat ett gemensamt förslag (från Centralföreningens sida sett något modifierat) som de framlagt för Husmoderscentralen i Berlin, vilken dock tillsammans med delegerade för andra föreningar funnit för gott att avslå det.

Redan lönerna, som urståndsätta medelklassen att hålla jungfru, kunde ej gillas. Med nutida förplägnads- och andra kostnader skulle en jungfru på 15—16 år utan alla kunskaper kosta minst 2,000 kr. om året. För barnrika familjer, som behöva extrahjälp under den myckna fritiden, bleve kostnaden ännu större, då en dylik hjälp går till 6 kr. om dagen med födan och 1.40 i timmen utan förplägning.

Dessa äro de för alla gemensamma svårigheterna. Därtill komma de många som varje husmor själv inser, då hon

betänker hur okunnigt eller ovilligt tjänstfolk kunna utnyttja dessa paragrafer. Föreningarna ivra visserligen för fackmäsigt utbildning för sina skyddslingar, men det är en sak som man vid nuvarande brist på folk ej får hoppas för mycket av. Alla bli anställda även utan kunskaper.

I praktiken leva vi ju dock ungefär under de föreslagna förhållandena, och familjer med 6,000—8,000 kr. måste reda sig utan jungfru, men man hade hoppats att det var blott ett övergångsstadium. Förr eller senaste måste man dock inse att intet bättre är att vänta och inrätta sig därefter. Resultatet blir för även de barnkäraste familjer att de ej ha råd att ha barn. Ty få matmödrar kunna utom sitt hushåll sköta mer än högst ett till två barn. Äro fruarna kleina eller ej vana vid arbete ha de nog av hushållet. Därigenom komma vi till det ödesdigra faktum att i samma grad som den enskilde lider av dessa förhållanden blir staten lidande just nu, då den mera än någonsin önskar födelsesiffran högre för att täcka gjorda förluster under kriget. Men ej blott staten, den värdefulla germanska rasen står inför en stor fara.

GULLI MALMSTRÖM-OHMANN.

Internationella kvinnorådets Kristianiakongress. När detta läses pågår I. C. W:s stora möte som bäst i Kristiania. Svenska delegationen består av fru Eva Upmark, ordförande, fru Bertha Nordenson, dr Malin Wester-Hallberg, dr Ingegerd Palme, fröken Axiane Thorstenson och fröken Elsbeth Sehrman. Som gäster vid kongressen äro även ett antal svenskor närvarande.

Internationella kvinnoligans för red och frihet möte i Genève den 1—5 juni ägde rum i närvaro av samtliga styrelsemedlemmar med undantag av Jane Addams och Martha Larsen. Närvarande voro således: Emily Balch, U. S. A., Gabriele Duchène, Frankrike, Marguërite Gobat, Schweiz, Yella Hertzka, Österrike, Lida Gustava Heymann, Tyskland, C. Ramondt-Hirschmann, Holland, och H. Swanwick, England. Av de 21 anslutna länderna hade tolv sina företrädare vid mötet: Australien, Bulgarien, England, Frankrike, Holland, Nordamerikas Förenta Stater,

Nya Seeland, Schweiz, Sverige, Tyskland, Ungarn och Österrike.

Ordinarie årsmötesförhandlingar entledigades och nya riktlinjer uppdrogos för ligans arbete. I en resolution uttalades en begäran om revision av fredsfördraget i Versailles i en anda som befordrar försoning och sann folkförbrödning och betonades vikten av ett folkförbund på demokratisk grundval. Avrustning, folkens självbestämmingsrätt, fritt handelsutbyte mellan folken och en rättfärdig fördelning av livsmedel och industriella råvaror fordrades.

Nästa konferens kommer efter all sannolikhet att förläggas till Wien.

Anna Shaw och kriget.

Den stora amerikanska kvinnopersonlighet, som gick bort förra sommaren, Anna Howard Shaw, var nog mest känd som den brinnande rösträttsaposteln och banbryterskan när det gällde kvinnors utbildning och kvinnoarbetets respekterande. Men liksom fallet varit med alla de stora föregångskvinnorna, hade hos henne kvinnoaksarbetet organiskt vuxit fram ur hennes starka allmänna sociala instinkter, som ständigt förde henne i beröring med allehanda missförhållanden. En sann och djup demokrati, besjälad av humanitet i vidaste bemärkelse, var hennes samhällsideal.

En naturlig följd av denna hennes uppfattning var en starkt uppräglad pacifism. Men när Amerika gick med i världskriget var det hon, som av regeringen kallades att leda och organisera det myckna kvinnoarbete, som var nödvändigt för dess lyckliga utgång, och hon

gjorde det med hela den energi och entusiasm varav hon var mäktig. Detta har för många syntts som en motsägelse. Man har frågat sig, om hon ej var den stora ande man trott på och om också hon greps av den allmänna krigshypnosen.

Det har ur denna synpunkt varit särdeles intressant att sammanställa några ofentliga och mig tillgängliga privata uttalanden av henne under och efter kriget för att om möjligt finna det motiv, som legat bakom hennes handlingssätt.

Det första ledet i mitt material är ett brev till en av den svenska rösträttsrörelsens spetsar, daterat i juli 1915, alltså ungefär ett år efter krigsutbrottet. Hon berör där det internationella samarbetet och framhåller Rösträttsalliansens uppgift att sammanträda omedelbart efter kriget och återknyta förbindelserna fastare än någonsin. Denna tanke återvänder hon till senare, då hon planerar en

Europaresa efter krigets slut för att begagna sitt personliga inflytande i försoringens anda.

I mars 1916 uttalar hon i brev sitt bekymmer över jobbarintressena, som ville draga Amerika med i leken. Hon beklagar, att hon av en långvarig sjukdom hindrats att så som hon velat motarbeta den militaristiska anda, som börjat gripa omkring sig som allmän hysteri. Mot dem, som släppt världsolyckan lös, har hon hårda ord. "Kan de någonsin få förlåtelse?"

Den sjukdom hon här omnämnt har satt spår i hennes själsliv, i det den likasom gav henne tid att för sig själv klarlägga livets ändamål. Hon skriver härom i slutet av januari 1917 följande rader, vilka tyckas koncentrerat innehålla hennes filosofi:

"Sedan min svåra sjukdom förra vintern, då jag liksom alla andra tänkte, att jag ej mera skulle tillfriskna, har jag kommit att känna, att det bara finns två ting i livet värda att sträva efter. Det ena är, att vårt liv måste bestämmas av någon stor bevekelsegrund eller princip, för vilken vi arbeta, och det andra, att vårt hjärta måste fyllas av en stor kärlek, icke blott till vår egen familj utan till mänskligheten, icke till ett land enbart utan till alla folk och alla länder.* Själviskhet ligger bakom detta fruktansvärda krig och önskan hos ett folk att kuva alla andra för sin äras

skull. Det kan ej få vara så, att det kämpas förgäves. Det måste bli så, att människorna genom detta lära sig, att det finns en större kraft i livet än själviskhet och hat och att kärlek och rättvisa i längden är det bästa för nationerna liksom för individerna." —

Blott några månader sedan dessa ord nedskrevos, sände Amerika sin krigsförklaring till Tyskland, och Anna Shaw ställdes i spetsen för allt kvinnornas medelbara och omedelbara krigsarbete! För pressens representanter betygar hon, hur hela hennes föreställningsvärld dittills legat emot kriget, men att hon nu, då det kommit, skulle göra allt hon kunde för att organisera kvinnorna.

Hur kunde hon göra detta? Vi skola låta henne själv ge svaret.

I augusti 1917 besökte hon sommarkurserna för lärare vid universitetet i Virginia och höll ett av sina glänsande tal inför ett auditorium av bortåt 3000 personer. Därvid berättade hon om den stora kvinnokommitténs arbete och tillika om de europeiska kvinnornas stortartade verksamhet under kriget. Och hennes slutsats var den, att det när allt kom omkring just rörde sig om hennes eget gamla arbetsfält: att bygga hem och hålla dem rena, att uppföda barn och uppfostra ungdomen, att skydda kvinnor och barn från exploatering, att hålla moraliska och andliga krafter vid liv, att sörja för de amerikanska soldaterna i Europa och bistå dem i att hålla ut o. s. v. Så övergick hon till att beröra kvinnornas frihetssträvan och visade, hur den utgör ett led i den långa kampen för demokratin, som är kulmen av mänsklig vilja (human desire) i statsstyrelsen,

* Kursiv. av undertecknad.

i vilken för nationer som för individer det till sist skall vara varken jude eller grek, varken träl eller fri, varken man eller kvinna utan blott mänskligheten. —

I själva verket hade hon, liksom många andra, efter tyskarnas skärpta U-båtskrig kommit till den övertygelsen att det ej bleve fred i världen förrän den tyska militarismen krossats. Mot det tyska folket hyste hon intet hat. Hennes handlingssätt omedelbart efter kriget visar hennes stora orubbade idealism. Fredstraktaten finner hon oerhört hård och svår att genomföra. Den stora ljuspunkten är för henne förslaget om Nationernas Förbund. Visserligen insåg hon dess ofullkomlighet, men det var dock det enda vi hade av hopp i det kaos, som nu rådde i världen; i det låge fröet till något bättre.

Det är också i arbetet för Amerikas anslutning till Nationernas Förbund, som hon offerar sina sista krafter och sitt liv. Ehuru överansträngd hörsammade hon kallelsen att följa expresidenten Taft runt Förenta Staterna för att med sin vältalighet söka förmå sina landsmän att gå den väg hon såg som den enda möjliga för framtidens mellanfolkliga liv. Härunder ådrog hon sig lunginflammation, och uttröttad som hon var, orkade hon ej övervinna sjukdomen utan dog, som vi veta, 2 juli 1919. Men blott ett par dagar före sin död hade hon under en skenbar förbättring slutredigerat sitt sista budskap till sitt folk, särskilt till dess kvinnor, ett rop och en bön att de skulle arbeta för anslutning till Nationernas Förbund.

Den lilla skriften heter: "What the war meant to women", "Vad kriget be-

tydde för kvinnorna".* Hon uppställer där frågan: Varför ha kvinnorna gjort alla sina stora uppoffringar för kriget och nedlagt ett så intensivt arbete? Jo, svaret lyder: "Detta är kriget för att göra slut på kriget". Och hon fortsätter: "Då mr Wilson yttrade, att vi ej begärde någonting av kriget, sade jag i mitt hjärta: Det må vara, att vi ej önska något materiellt vederlag för kriget, men vi begära av detta krig det största, som någonsin givits världen. Vi begära Fred nu och Fred för alltid. Om vi ej kan få en sådan fred genom detta krig, vad ha vi då för hopp att den någonsin skall komma till mänskligheten?"

Amerikas uppgift ser hon strålande stor, och man tycker sig höra hennes röst vibrera av fosterländsk hänförelse, då hon säger: "Har det någonsin funnits en tid, då alla nationers folk haft blickarna vända mot oss så som nu på grund av vår osjälviskhet under kriget? — — — Vad skulle kunna stimulera dessa folk att återvända till sina grusade hem och återuppbygga sina städer, om samma sak kunde upprepas? — — — Vad för hopp skulle dessa folk ha? Å, män och kvinnor, de se upp till oss som till världens hopp. Och var gång jag ser på vår flagga, var gång jag ser dessa stjärnor på det blå fältet och dessa ränder i rött och vitt, säger jag till mig själv: Jag undrar inte på att folken började hoppas, då den flaggan visade sig över löpgravarna och på forskansningarna."

Och vad Anna Shaw inlade för sym-

* Utgiven av The League to enforce Peace, 130 West, 42d Street, New York.

bolik i stjärnbaneret, som hon så intensivt älskade, det hade hon tolkat för de lyssnande skarorna vid Virginiauniversitetet: I varje röd rand skulle de se det blod männen gjutit för demokratin, i varje vit rand idealets skimrande renhet och i var stjärna på dess blå fält hoppet för mänsklighetens framtid.

MÄRTA TAMM-GÖTLIND.

Kringblick.

Äntligen! Segerbudskapet har kommit. Med staten Tennessees godkännande av den kvinnliga rösträtten har den erforderliga två-tredjedelsmajoriteten vunnits i Nordamerikas Förenta Stater för kongressens beslut att politiskt likställa den stora republikens alla medborgare.

Striden var het in i det sista. När antimännen i Tennessees underhus, där det slutliga avgörandet skulle stå, funno att de voro i saknad av de två avgörande rösterna — så knapp var röstövertikten i denna församling, ehuru senaten redan med överväldigande majoritet stadfäst Washingtonkongressens beslut — avreste hasteligen tjugofem av dessa från hemstatens område. Mindre komfortabelt ställda än vissa andra länders folkrepresentanter, kunde de nämligen icke genom att endast uppehålla sig i korridoren utanför plenisalen i det avgörande ögonblicket förhindra ett besluts fattande. Detta sätt att nedbringa de beslutsmässiga medlemmarnas antal under lagstadgad gräns är nämligen icke giltigt i Tennessee, endast utomlands- eller rättare sagt utomstats-vistelse godkännes. De tjugofem karaktärsfasta männen, som nu gingo i landsflykt för en ädel saks skull, synas emellertid icke ha vunnit generalprokuratorns i Tennessee godkännande av sitt tillvägagångssätt. Denne håller före att trots denna emigration av lagstiftare lagförslaget erhållit giltig ratifikation inom staten. De avvikna politikerna ha dock lyckats erhålla en sorts hinderande kansliorder, som tills vidare gjorde det omöjligt för statens guvernör att delge stats-

sekreteraren att ratifikationen erhållits. Troiligen har emellertid denna order nu tagits tillbaka, då dagspressen förkunnat att full seger vunnits för Förenta Staternas kvinnor genom Tennessee-ratifikationen.

Fransk-tysk entente. Det ledsamma faktum, att belgiskorna icke närvaro vid Internationella rösträttskongressen i Genève, hade haft sin likaledes ledsamma förhistoria. Vad Belgien inte kan glömma eller förlåta är deportationerna av kvinnor ur alla samhällsklasser från deras hem och hemtrakt och de grymma öden som därur resulterade för dem. De belgiska kvinnorna hade också yrkat på att tyskorna under kongressen skulle deklarera någon sorts officiellt avståndstagande från den tyska militärledningens åtgärder under ockupationen.

Tyskorna ansågo sig icke kunna utlova den äskade officiella förklaringen och belgiskorna uteblevo. Fransyskorna, som ställt sig solidariska med belgiskornas begäran, infunno sig däremot, trots att deras gemensamma anhållan avslagits. Genom engelsk och schweizisk bemedling var man dock underkunnig om att det från ledande kvinnohåll i Tyskland satts undersökningar i gång angående denna bedrägliga sak; att Frau Marie Stritt, den då ännu existerande tyska kvinnliga rösträttsföreningens ordförande, liksom dåvarande ordföranden och sekreteraren för Tyska kvinnors nationalförbund, dr Gertrud Bäumer och Alice Salomon, hade tagit saken om hand och uttalat sin fasa och sorg över de sakförhållanden som därvid kommit i dagen och som av dem hitintills varit absolut okända, liksom de varit det för nationen i dess helhet. Vidare visste man att dr Bäumer den 25 juli 1919 tagit till orda i saken i tyska nationalförsamlingen under uttalande av att det "fanns ingen ursäkt för en dylik behandling av kvinnor".

Nu möttes fransyskor och tyskor på kongressen. Vid styrelsebordet på estraden satt dag efter dag M:me de Witt-Schlumberger sida vid sida med Frau Marie Stritt och Frau Anna Lindemann. Och Tysklands övriga delegerade liksom Österrikes två representanter mötte dagligen Frankrikes i förhandlingssalen.

Å ömse håll måste man emellertid känt att

det var nödvändigt att enskilt komma till tals i denna sak, som hållit belgiskorna borta.

Den sista kongressdagens morgon möttes också, i en enskild sammankomst före de officiella förhandlingarnas början, tyskor, österrikiskor och fransyskor och därutöver en liten skara kongressister, som särskilt averterats, några amerikanskor och engelskor, holländskor, schweiziskor, en italienska och två svenskor.

Ett ögonblick av stark spänning och pinsamt väntansfylld tystnad. Bleka och allvarssamma ansikten överallt. Så började Adèle Schreiber-Krieger, tyskan, att tala. Även hon var blek, och ögonen lyste sällsamt stora i det vita ansiktet. På utsökt franska, vänd mot franska delegationens ordförande M:me de Witt-Schlumberger, berättade hon om hur hon och med henne en mängd tyska kvinnor tänkt och känt under de långa krigsåren, då kunskapen om vad som hänt oftast kommit till dem i förvanskad gestalt och då de själva genom en hård censur berövats möjlighet att tala ut. Hon fastslog att deportationerna djupt ogillats även av de tyska civilmyndigheterna, att dessa gjort allt vad de kunnat för att avvärja dem men att de militära myndigheterna skött denna sak som de för gott funno.

Så framträdde Österrikes representant, Adelheid Popp, och berättade om hur hennes parti, majoritets-socialisterna, från första början protesterat mot kriget och kraftigt och varmt talade hon om sitt partis vilja till världsbrödraskap.

Det var M:me de Witt-Schlumbergers tur att svara. Långsamt som med möda reser hon sig upp.

Hennes ord falla långsamma och tunga, ansiktet är lika sorgset som strängt. — Att glömma är omöjligt, säger hon; det vore att utplåna "les responsabilités humaines". Men man bör minnas det gångna som gånet och försöka bygga upp på nytt det förstörda sambandet. Det är vad de vilja, kvinnorna i hennes land, och hon tackar för vad som blivit sagt.

Hon räcker handen åt — låt oss säga för detta fiendelandens kvinnor, och en efter en komma de andra fransyskorna fram, hand trycker hand.

Stod tiden stilla ett ögonblick därefter i den lilla avskilda vrån av den stora, med alla nationers flaggor behängda salen, där ett smärterikt, bittert moment i flera folks historia presades in i ett bräddfullt ögonblick? Det tycktes nästan så.

Tyska konstnärinnor.

III.

Alla de i det föregående nämnda konstnärinnorna äro bosatta i Berlin, vars mångahanda intressen och möjligheter naturligtvis verka tilldragande på konstnärssinnet. Till rikshuvudstadens mest bekanta skulptriser höra dessutom Milly Steger, Maria Schneider, Ilse von Scheel, Renée Sintenis samt framför allt Sophie Wolff och Tina Haim.

Fröken Steger är född i Rhenlandet och har erövat sig titeln "stadsbildhuggarinna i Hagen". Hon formar lätt och genialiskt, utan överdrift eller godtycke, och förstår mästerligt att i koncisa, strängt plastiska linjer innesluta brusande, sprudlande liv. I början av sin bana stod hon starkt under inflytande av Mayol, men numera är hennes konstrikning expressionistisk.

Ilse von Scheels speciella område är djurplastiken. Renée Sintenis skapar fina, smakfulla statyetter: en kvinnogestalt, en get, ett nyfött föl, ett rådjur o. s. v. De äro på intet sätt naturalistiskt uppfattade och verka som små Tuailions.

Mycket begåvad och en allvarligt sökande konstnärssjäl är S o p h i e W o l f f. Hon var först målarinna, studerade i München, Florens och Rom och slog sig så ned i Berlin, men endast för att vända det ryggen så snart hon förtjänat tillräckligt för att göra nya studieresor. Hennes längtan stod till Paris, och där, säger hon själv, begrep hon äntligen "vad hon måste". De tio år fröken Wolff sedan tillbragte i "den med konstnärliga konflikter laddade" Seine-staden innefatta det huvudsakliga av hennes egendomliga, mycket intressanta utveckling som konstnärinna. När hon slutligen fattat fast fot inom skulpturen, väckte hon stort uppeende både i Paris och annorstädes, bl. a. genom fyra negerhuvuden av brons fullkomligt innaturalistiskt givna, endast tänkta som ornamentalt formade uttryckstyper. Vid krigets utbrott måste fröken Wolff lämna kvar i Paris hela sin egendom, frukten av många års outtröttligt arbete. Hon har ännu ingen aning om vad som blivit av hennes innehållsrika ateljé, av alla möbler och konstverk hon genom egen flit samlat där. Numera är Berlin hennes uppehållsort, och i flera utställningar har hon där dokumenterat sig som en synnerligen lovande talang.

Även T i n a H a i m har studerat i Paris, där hon bl. a. särskilt väckte Ro-

dins intresse. Vid återkomsten till Tyskland slog hon genast (år 1909) igenom med en porträttbyst, som huggits ut ur stenen direkt efter naturen. Sedan har hon oavlatligt gått framåt och kunde förra året glädja sig åt äran att såsom skulpturens representant vara en av de tre första kvinnor, vilka senaten iöbjöd att delta i Konstakademiens utställning i Berlin. De två andra på så sätt officiellt hedrade konstnärinnorna voro Käthe Kollwitz och Dora Hitz. Staden Berlin inköpte sedan för sitt galleri fru Haims storslagna mästerverk, bysten av skådespelerskan Tilla Durieux, och på samma museums uppdrag har skulpturen utfört en hel del stenkopior av Tel el Amarna-fynden. En bekant samlare av gammaltysk skulptur, doktor J. Simon, har likaledes förvärvat flera bland hennes arbeten. För närvarande håller fru Haim på med en större komposition i trä — mor och barn — och en danserska, som är ämnad att utföras i brons.

Fru Haim har väl icke utan skäl rykte om sig att vara Tysklands förnämsta bildhuggarinna. Framför de flesta bland sina yrkessystrar utmärker hon sig för ett oförskräckt mod att djärvt karakterisera, och likväl undviker hon de modern-tyska skulptörernas vanliga fel att överdriva individualiseringen ända till karikatyr. Hennes mejsel skapar känsligt och vackert sedda ansikten, vilkas likhet med modellen till och med en utomstående bestämt förnimmer, och hon får med kraftfull originalitet fram en personlighets innersta maktkällor. Rent av förbluffande är hennes säkra val av material. Hon vet genast om ett huvud, en gestalt bäst lämpar sig att utföras i

marmor eller sandsten, i brons eller trä o. s. v., och just genom materialets anpassning framkallar eller stegrar hon den åsyftade verkan.

Till slut få vi ej glömma bort en tysk konstnärinna, som just nu med särskilt intresse vänder ögonen mot Sverige, nämligen *M a r t h a B e r g e m a n n - K ö n i t z e r*. Sedan flera år tillbaka är hon bosatt i Jena, där hennes ateljé ligger helt lantligt mellan lummiga träd bakom den kända Haeckelska villan. Fru Bergemann-Könitzer har gjort åtskilliga goda arbeten, nu senast ett par byster av svenskfödda damer. Men hon är icke endast en energisk och kunnig bildhuggerinna, utan även synnerligen framstående som pedagog. Hon har inrättat en egen skola, och hennes ur rik erfarenhet

vunna teorier äro epokgörande inom skulpturundervisningen. Man kan därför icke annat än med glädje hälsa hennes avsikt att inom den närmaste tiden ge några kurser i ämnet i Sverige.

Sedan gammalt har man i Sverige visat intresse för tysk musik, tysk litteratur och tysk skådespelarekonst. Likaledes ägnar man där alltid stor uppmärksamhet åt de bildande konsternas manliga representanter i Tyskland. Att emellertid också bekantskapen med det nya Tysklands många talangfulla, ärligt framåtsträvande skulptriser, målarinnor och kvinnliga grafiker skulle vara ytterst lönande att göra, torde kanhända framgå av ovanstående korta påpekande.

BEATRICE ZADE.

Anna Åkerhielm och hennes resa till Grekland.

Det har av fackmän på det biografiska området mera än en gång blivit framhållet att den kvinna, varom vi i det följande komma att tala, är den enda kvinna som på grund av sina egna förtjänster blivit upphöjd i adligt stånd. Och som detta skedde under en tid, då ännu icke kvinnans ställning från officiellt håll betraktades på sätt som i senare tider skett, är saken så mycket märkligare. Vi ha därför ansett att det kan vara av ett visst intresse att i all korthet meddela något om henne.

Inledningsvis få vi då nämna att Anna Agriconia, som hon före adlandet hette,

var född i Åkers prästgård i Södermanland. Föräldrarna voro kyrkoherden därstädes, Magnus Jonæ Agriconius, och dennes maka, Sofia Kempe. Farfadern var länsman i Skäggesta by av samma församling, och hade herr Magnus efter det han blivit student upptagit bägge dessa byars namn förenade i ett — Agriconius.

Anna erhöll i likhet med brodern Samuel, som längre fram blev statssekreterare och chef för postverket, en värdad uppfostran i hemmet. Fadern var nämligen en både lärd och bildad man, som ansåg att en god uppfostran var

nödvändig för var och en som på ett gott sätt skulle kunna slå sig fram i livet. Vid unga år blev också Anna Agriconia upptagen som hovjungfru hos pfalzgrevinnan Maria Eufrosyne, som bekant gift med den framstående ädlingen Magnus Gabriel De la Gardie. Det var alltså i ett ovanligt förnämt hem, som hon vann inträde, och det dröjde icke heller länge, förrän hon där på grund av bildning och bokliga kunskaper vann allas aktning och förtroende. I all synnerhet uppstod en varm sympati mellan Anna och grevens dotter fröken Charlotte De la Gardie, vilken år 1682 blev i äktenskap förenad med fältmarskalken Otto Wilhelm Königsmarck. Den unga grevinnan var, i likhet med Anna Agriconia, som nu blev hennes sällskapsdam, mycket intresserad för bokliga kunskaper och allehanda vetenskaper. Med henne följde Anna på en hel del av de resor, som grevinnan Königsmarck tillsammans med sin man företog. Bland annat for hon med det förnäma herrskapet till Venedig, Grekland och Morea under 1680-talet, då fältmarskalken anförde venetianarnas anfall mot turkarna. Fryxell berättar härom, att fältlägret företedde uppträden, som på sådana ställen voro tämligen sällsynta. Man såg den lärde fältmarskalken och hans lärda fruntimmer anställa varjehanda vetenskapliga och historiska forskning.

Över denna resa förde jungfru Anna en intressant journal, varjämte hon i brev till brodern, kungl. sekreteraren Samuel Åkerhielm, berättar åtskilligt som är av intresse, icke minst för bevi-trycka sig. I ett brev av den 18 decem-sande av hennes förmåga att i skrift ut-

ber 1686 skildrar hon sålunda slaget vid Argos i Morea, "det sista då seraskie-ren försökte det yttersta och högsta, då vårt folk av sjukdomen så matt och allaredan så många döda voro, synnerligen officerare, att det syntes omöjligt för människors ögon att våra skulle emotstå. Hans exelens visste två timmar förut, att de i dagningen ville attackera honom, och ehuruval han på tre orter gjort falskt allarm, hade likväl greven det fjärde i siktet, som eljest ingen skulle kommit. Men Gud hjälpte greven med hans svaga folk, fastän det än var när olyckan, ty hästen blev skjuten under honom, att han segnade neder. Men greven fann sig strax en annan. Det skedde den 28 augusti, dagen efter som berömlige herren greve Carl Königsmarck genom en hetsig feber avdankade denna världen. Därpå gav sig samma dag staden. Jag tror att om icke greven genom denna victorian blivit hugnad, hade greve Carls död gått honom allt för hårt till hjärtat."

Vidare skildrar hon huru en svår sjukdom rasade bland trupperna och borttryckte en hel del av dessa, och huru de den 29 november gingo till segels för att färdas vidare till Grekland.

Hennes nästa brev är också daterat Athén den 18 okt. 1687. Hon omtalar i detta att "fästningen där ligger på ett berg, som säges vara det slemmaste att bemäktiga sig, ty ingen mina kunde göras: huru nödigt h. ex. ville fördärva det sköna tempel som uti 3,000 år haver stått och kallas Minerva tempel, men det hjälpte intet, bomberna gjorde sin verkan och kan detta tempel aldrig mera i denna världen upprättas." I samband härmed omtalar hon att efter "8 dagars

resistence satte turkarna vit fana ut, efter seraskieren intet kom dem på allvar till hjälp, och blev beviljat att var och en fick bära så mycket han orkade till Marin, det som likväl varder hållet för 6 mil; många läto sin börda ligga på vägen. Övermåttan vackra sydda saker ha de här haft. Staden är ock bättre än någondera av de andra har varit, mycket vackra hus, grekernas såväl som turkarnes.”

Vidare omtalar hon i detta brev att de ”besökte ock en Copain, som har Demostenes Laterna till sin kammar, vilken trakterade oss med vin, bröd, äpplen, fikon och granatäpplen. Uti 4 eller 5 grekiska hus trakterade de Affendina eller Affendiasa, som de benämna grevinnan med orangiad, limonad, friska mandlar, granatäpplen, marmelader och sådant.” Hon säger sig gärna vilja veta ”vad bror tycker därom att vi äro uti Atén, som har givit mouers åt alla andra, ja, åt Rom själv, men att säga sanningen så finner man ingen av invånarena, som veta om deras egna förfäder, så mycket som de främmande.” Och hon tillägger sig önska ”at monsiör och min bror vore här med sina likar att begynna det gamla här på nytt igen. En doctor medicinal har följt oss omkring här. Han säger sig vara av Pericles efterkommande. En väcker moské hava vi fått här till lutersk kyrka, och två hava de gjort till katolska.”

Ett senare brev ävenledes ställt till brodern, är daterat Porto di Poro den 20 juni 1688, och omtalar hon i detta att ”de varit allarmerade av pästen, som dock nu Gudi lov är stillad och conturnagen nu nästan helt och hållet upphäven”. Hon vet vidare omtala, ”att vår

kom. general är nu hertig av Venedig, men blir likväl här över kampanjen. Hornet, varmed hertigarne krönas, blev ej hitsänt; ty de må ej uttagas ur klostret S:a Sacharia mer än den dagen kröningen påstår, och då den är förrättad, måste dogen själv föra den dit igen och leverera den åt abbedissan, av orsak, att det åt en abbedissan är ditgivit med det förord, att det ock skall där hos abbedissan förvaras. Hertigen var då han erhöill detta budet på sin galej och kom ej till lands. Hans ex. fältmarskalken med två eller tre de förnämsta, drogo över till honom att göra honom kompliment och då h. ex. temoignerade den fröjd han hade över hans upphöjelse svarade dogen: Glädjen i eder över eder valem. H. ex. måste sitta, vilket ej vederfors någon annan. Dogen har varit beklädd med en romanisk mantel av gyllenstycke, som var ihopknäppt på en axel, och därunder en skön broderad jacka: på huvudet en skön sammetsmössa, som är rund uppe på huvudet. I tre dagar hölls här fest med allehanda fyrverk till sjöss och lands. — Uppå vattnet brände en fästning med en moské mitt uti. Jag vet icke förvisst om man därmed ville representera Negroponte, men efter det ännu är därmed ogjort, så vill jag ock låta det ogissat. Några galjesor och skepp voro med några tusen brinnande lampor beprydde, lampa vid lampa, efter alla de förnämsta repen flagga vid flagga, vilket såg rätt väl ut, ty man kunde nätt observera hela skeppets byggnad efter lampornas sittande.”

Nästa brev är av den 7 augusti 1688, ”av skeppet S:t Johannes i kanalen för Negroponte”. I detta berättas att ”den

9 (juli) kommo vi med skeppen till Cap de Colannes; där måtte vi lägga i land för det starka motväders skull; vi fingo en gång åter en liten vind och gingo ut, men det varade icke länge då skeppen skingrades så, att somliga gingo i den ena hamn, somliga i en annan, ja en del gingo tillbaka till Ponte Porvo för friskt vat- tens skull. Vi avancerade och kommo till Porto Rathi. Det kom då en galej tillbaka från Negroponte, som hämtade soldaterna av vårt skepp, och så måste galejerna söka här och där, var de fingo skeppen igen. När grevinnan och folket med greven voro landstigne, så gick klagan an, som det alla år är vanligt. Den 13 hade greven landstigit. De sökte intet att förhindra debarquement, ty de hade så fördelaktiga poster, som de intet ville kvittera, nämligen två berg vid staden, där de så hava befästat sig och med stora stycken, att de stå intet lätt att taga dädan, och den andra sidan vid bergen, ända intill kanalen, är en skans, att hon guvernerner hela staden."

Vidare omtalar hon i detta brev att fältmarskalken hade feber och att många andra i hans armé voro sjuka. Själv hade hon varit sjuk, sedan de gingo från Ponte Porvo, men hon tillägger att "i dag är tredje dagen jag gått uppe."

Nästa brev är daterat i hamnen för Negroponte den 3 sept. 1688. I detta berättar hon vidare om fältmarskalkens sjukdom. Han hade haft febern "11 gånger" och man hade gjutit bittra tårar. Den 20 augusti hade man oaktat turkarnes svåra eld stormat förstaden och hade man ävenledes härutinnan lyckats. Man intog densamma. Den 22 gjorde turkarne åter ett anfall, riktat

mot florentinarne, som voro svaga, men hjälp kom och fienden lyckades icke bryta sig igenom. Den 23 var fältmarskalken så frisk att han kunde bäras ur fartyget, varöver folket mycket gladdes sig. "Den ädla grevinnan har så troligen skött och tjänat honom i denna sjukdom natt och dag, att aldrig någon hustru kan mera göra och utstå. Hon haver intet sovit eller ätit, utan gråt, jämmer och böner till Gud, det har varit hennes bröd."

Sjukdomen förvärrades, och i Annas dagboksanteckningar heter det för den 11 sept. att "h. ex. hade då en svår dag, talte intet ord, hörde intet heller." För den 15 skriver hon: "var den olyckliga dagen, som Gud över oss försett, uppå vilken h. ex. kl. 4 e. m. oss alle och världen oroade, men sin ädla själ, i sin Frälsare övergav; han givde ock honom som sig i trona till honom hållit haver, med alla kristtrogna en fröjdefull uppståndelse, på Herrans stora tillkommelses dag. Gud den allrahögste tröste hennes grevliga nåd med sin helige ande, och givde henne nåd denna sin stora bedrövelse med tålmod genomgå att hon må draga sitt kors efter Guds nådiga vilja."

Grevinnan sökte nu att så fort ske kunde komma därifrån, men det dröjde ända till den 21 oktober innan man fullständigt debarkerat. Först den 14 januari kom man till Venedig, där de stannade till den 22 mars, varefter resan fortsattes till Padua, där de besågo en hel del av stadens märkvärdigheter, som hon också i sin dagbok beskriver. Därifrån reste man över Tyrolen och Tyskland till trakten av Bremen, där grevinnan Königsmarck hade sina gods.

Det berättas vidare om Anna Åker-

hielm, att under vistelsen i Morea fosterade hon upp en liten turkisk flicka vid namn Elemina, vilken sedan döptes under namnet Charlotta, alltså samma namn som grevinnan. Denna turkinna överlämnade jungfru Anna sedermera till drottning Ulrica Eleonora d. ä., då hon 1691 var hemma i Sverige att hälsa på sina släktingar, vid vilka hon synes ha varit mycket fästad, emedan hon ofta i breven till brodern omnämner dessa.

Samma år återvände hon emellertid över Lübeck och Hamburg till Bremen. Året därpå blev hon upphöjd i adligt stånd på broderns, statssekreteraren Samuel Åkerhielms nummer, vilket säkerligen på sin tid lät omtala sig som en märklighet.

Såsom vi ovan antytt, var Anna Åkerhielm säkerligen en av sin samtids lärda och kvinnor, väl bevandrad i varjehanda vetenskaper. En av hennes biografer uppger också att hon talade de flesta europeiska språk. Efter det grevinnan Königsmarck, med vilken hon under så många år delat ljuvt och lett, under 1690-talets början avlidit, bosatte sig fröken Anna i Stade, där hon avled ogift den 1 februari 1698.

PEHR JOHNSON.

Insända böcker.

Wahlström & Widstrand: **Det underbara.** Berättelse från världsstormarna av *Jane Germandt-Claine*. — **Livets lekar.** En bok av brev och dagboksblad. Av *Henry Peter Mathis*. — **Hedvig Taube.** En bok om en svensk kunglig mätress av *Esther Jacobson*. — **Laget på Tuskär** av *Gunhild Palmær* — **Madame gråter.** Parisroman av *Inge Lund*.

P. A. Norstedt & Söner: **Från mina barnomsdagar 1828—1845** av *Ebba Ramsay*. — **President Sneckenskölds ungdomskärlek** av *Hedvig Svedenborg*. — **Personlighetens värld** av *Rabindranath Tagore*. Översättning av A. Carr. — **Empedokles av Agrigentum och hatets tidsålder 1918.** Bem. översätt. från franskan av *Hugo Hulthenberg*. — **Från gångna tider.** Brev, episoder och minnen ur gamla släktportföljer. Upp-tecknade av *Walborg Bergström*. — **Moderna äktenskap** av *Harald Nielsen*. Översättning.

Svenska Andelsförlaget: **Dubbelmoralen.** Den för man och kvinna olika sexuella moralens ödesdigra verkningar av *Jeanna Heijkensköld*. Tredje tillökade och omarbetade upplagan. — **Den nya äktenskapslagen.** Harald Nielsen och de gamle Jomfruer, Av *Eva Andén* — **Tenne världsreligioner.** Tankar med anledning av det andliga nutidsläget och kyrkan. Av *Oscar Ljungström*. — **En välupfostrad flicka.** Roman av *René Boylesve*. Till svenska av Gösta Gideon Molin. — **Luftslottens stad** av *E. Temple Thurston*. Till svenska av G. Ringertz. — **Jane Askungen.** En kvinnoroman av *Majorie B. Cooke*. Till svenska av Karin Lidforss-Jensen.

Albert Bonnier: **Susan B. Anthony,** Amerikas Grand Old roman av *Ann Margret Holmgren*, f. Tersmeden. (Studentföreningen Verdandis småskrifter 230.)

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet.**

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:—, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.** *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel.* Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:25; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3,* Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

FARE GLASBRUKS KONSERVGLAS

beprövat, hållbart fabrikat.

Inkoknings- och Torkapparater

Passermaskiner (större och mindre).

Skalmaskiner. Bärrensning-

apparater, Torkkollar och Bär-

kvarnar m. m.

Specialpriskurant på begäran. - Ständigt välsorterat lager.

A.=B. Brising & Fagerström

R. T. 413. 1354

24 Regeringsgatan 24
S T O C K H O L M

A. T. 5277. 8840

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttondels sida: 65×50 mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 131×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång Kr. 6:25	1 gång Kr. 11:—	1 gång Kr. 20:60	1 gång Kr. 38:50
5 gånger 27:80	5 gånger 49:50	5 gånger 95:—	5 gånger 174:60
10 " 53:75	10 " 96:25	10 " 185:60	10 " 336:85

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna.*

Utkommer under 1920 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 2:50, halvår kr. 1:40, kvartal kr. 0:80. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 per exemplar.

INNEHÅLL

Internationella rösträttsalliansens 8:de kongress. Av *Ellen Kleman*.

Tjänstfolksfrågan i Tyskland. Av *Gulli Malmström-Ohmann*.

Anna Shaw och kriget. Av *Märta Tamm-Götlind*.

Kringblick.

Tyska konstnärinnor. III. Av *Beatrice Zade*.

Anna Åkerhielm och hennes resa till Grekland.
Av *Pehr Johnssen*.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN
EN KRONA HIT... EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**
för bordet, stekning och bakning.

Samma överträffade kvalitet som före krigstiden.